

POSTANOWIENIE

Dnia 12 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stryczyńska

w sprawie z odwołania E. S.

przeciwko Dyrektorowi Wojskowego Biura Emerytalnego w S.

o wypłatę wojskowej renty inwalidzkiej i zwrot nienależnie pobranych świadczeń,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych w dniu 12 maja 2025 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 19 czerwca 2024 r., sygn. akt III AUa 541/23,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. nie obciąża E. S. kosztami zastępstwa prawnego Dyrektora
Wojskowego Biura Emerytalnego w S.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Szczecinie, wyrokiem z 15 listopada 2023 r. oddalił odwołania E.S. od decyzji Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w Szczecinie z 16 listopada 2021 r., który wstrzymał wypłatę wojskowej renty inwalidzkiej od 1 grudnia 2021 r. z powodu przyznania emerytury przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Szczecinie od 1 lipca 2019 r. i jednocześnie orzekł o obowiązku zwrotu przez E. S. świadczenia za okres od 1 lipca 2019 r. do 30 listopada 2021 r. w kwocie 48.985,49 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony ur. [...] 1954 r., w okresie od 22 września 1973 r. do 30 maja 1988 r. pełnił służbę w Wojsku Polskim.

Od 1 czerwca 1989 r. pobiera wojskową rentę inwalidzką, na podstawie przepisów ustawy z 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin. Ubezpieczony jako rencista podejmował dodatkową pracę i składał stosowne powiadomienia o osiąganym przychodzie. Odwołujący się 2 lipca 2019 r. złożył wniosek o emeryturę powszechną i Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Szczecinie, decyzją z 1 sierpnia 2019 r. przyznał ubezpieczonemu to świadczenie od 1 lipca 2019 r. Wysokość emerytury została ustalona na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w kwocie 1.393,08 zł. Przy obliczeniu przyjęto kwotę składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego z uwzględnieniem waloryzacji 160.552,65 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego 141.884,34 zł. oraz średnie dalsze trwanie życia 217,10 miesięcy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych z uwagi na uprawnienia wnioskodawcy do wojskowej renty inwalidzkiej, wypłacanej przez Wojskowe Biuro Emerytalne, zawiesił wypłatę emerytury, informując uprawnionego, że może być wypłacane tylko jedno wyższe lub wybrane świadczenie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Szczecinie, decyzją z 26 września 2019 r., w wyniku rozpoznania odwołania z 2 września 2019 r. od decyzji z 1 sierpnia 2019 r., przeliczył emeryturę E. S. od 1 lipca 2019 r. tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o świadczenie. Wysokość emerytury ubezpieczonego wyniosła 2.298,64 zł. Wypłata świadczenia została zawieszona, ponieważ ubezpieczony pobierał rentę inwalidzką wypłacaną przez Wojskowe Biuro Emerytalne. Wskutek odwołania od powyższej decyzji, Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z 15 lipca 2021 r. w sprawie o sygn. akt VI U 2601/19, zmienił zaskarżoną decyzję i nakazał ZUS w Szczecinie podjąć wypłatę emerytury, umorzył postępowanie w zakresie żądań uwzględnionych decyzjami z 10 marca 2021 r. i 11 marca 2021 r., oddalając odwołanie w pozostałym zakresie. W uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazał, że wobec jednoznacznej treści art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do wypłaty kilku świadczeń, organ rentowy zobowiązany jest do działania z urzędu. Dopóki ubezpieczony nie złożył przeciwnego wniosku winna nastąpić obowiązkowa wypłata świadczenia wyższego. Z tego też względu Zakład Ubezpieczeń Społecznych powinien był ustalić, które ze

świadczeń przysługujących ubezpieczonemu jest wyższe i wypłacać ubezpieczonemu emeryturę z FUS, ponieważ była ona świadczeniem wyższym niż wojskowa renta inwalidzka. Zakład Ubezpieczeń Społecznych pismem z 28 października 2021 r. poinformował Wojskowe Biuro Emerytalne o przyznaniu ubezpieczonemu prawa do emerytury, a także o wyroku Sądu ustalającym wypłatę świadczenia z ZUS jako świadczenia korzystniejszego od 1 lipca 2019 r.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił odwołania. Wskazał, że instytucja zbiegu prawa do świadczeń uregulowana została już w art. 7 ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, zgodnie z którym w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego, przewidzianych w odrębnych przepisach, wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm., zwanej „ustawą emerytalną”) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego (ust. 1). Przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96 tej ustawy, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2025 r., poz. 305 w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania decyzji, zwanej „ustawą o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy”) lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby

Więziennej oraz ich rodzin (ust. 2) (Dz.U. z 2024 r., poz. 1121, zwaną „ustawą o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy”). Z przywołanych regulacji wynika zasada prawa do pobierania tylko jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w sytuacji tzw. zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w tej ustawie, jak również w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie emerytalnej z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym, między innymi żołnierzy zawodowych. Zasada pobierania jednego świadczenia dopuszcza istnienie wyjątków, między innymi w art. 96 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej stanowiącym, że odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową. Sąd pierwszej instancji zważył, że użycie w omawianym przepisie sformułowań „inwalidy wojennego i wojskowego” nie ma charakteru przypadkowego; zwrotów tych w szczególności nie można interpretować dowolnie, a należy poszukać ich definicji w innych, mogących mieć zastosowanie, przepisach. Taką regulacją są, w ocenie Sądu Okręgowego, unormowania ustawy z 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2021 r., poz. 1656), która w art. 54 ust. 1 ustala zasady zbiegu świadczeń takich właśnie inwalidów ze świadczeniami innego rodzaju, stanowiąc że inwalidzie wojennemu i wojskowemu, którego inwalidztwo powstało w związku ze służbą wojskową, pobierającemu rentę inwalidzką obliczoną od podstawy wymiaru obliczonej w art. 11, który nabył prawo do emerytury, wypłaca się w zależności od jego wyboru: 1. rentę inwalidzką powiększoną o połowę emerytury, albo 2. emeryturę powiększoną o połowę renty inwalidzkiej. Sąd wskazał, że wbrew stanowisku ubezpieczonego, art. 54 ustawy z 29 maja 1974 r. nie znajdował zastosowania do jego sytuacji, ponieważ ubezpieczony jest rencistą wojskowym, a nie inwalidą wojskowym, o którym mowa w przywołanym wyżej przepisie, skoro pełnił zawodową służbę wojskową i w tym czasie stał się osobą niezdolną do pracy.

Sąd Okręgowy uznał, że w stosunku do ubezpieczonego zastosowanie ma zasada wypłacania jednego świadczenia, a skoro korzystniejszym świadczeniem jest świadczenie emerytalne z FUS, to wojskowy organ emerytalny słusznie

wstrzymał wypłatę wojskowej reny inwalidzkiej, jednocześnie domagając się zwrotu świadczenia za okres od 1 lipca 2019 r. do 30 listopada 2021 r.

Na skutek apelacji ubezpieczonego Sąd Apelacyjny w Szczecinie, wyrokiem z 19 czerwca 2024 r., oddalił apelację i zasądził od odwołującego się na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji wyjaśnił wszystkie istotne okoliczności sprawy, przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe oraz dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w granicach zasad logiki formalnej i doświadczenia życiowego, zgodnie ze swobodną oceną dowodów w myśl art. 233 §1 k.p.c., a następnie wydał trafny, odpowiadający prawu wyrok. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji.

Zdaniem Sądu drugiej instancji rozstrzygnięcie sprawy przez Sąd Okręgowy nie budzi zastrzeżeń, ponieważ rozwiązanie zawłości w zakresie interpretacji prawa, art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, znalazło się w uchwale składu siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r. III UZP 7/21, który orzekł, że ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy).

Sąd drugiej instancji podkreślił, że Sąd Najwyższy w powiększonym składzie stanął na stanowisku, że budzący wątpliwości interpretacyjne zwrot: z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy użyty w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, wykładany z uwzględnieniem reguł gramatycznych, systemowych i funkcjonalnych powinien być rozumiany jako odnoszący się tylko do tych żołnierzy, których emerytury są obliczane na podstawie wymienionych przepisów, a zatem do żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej odpowiednio po 1 stycznia 1999 r. oraz po 31 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny przychylił się do stanowiska prawnego zaprezentowanego przez Sąd Najwyższy, nie znajdując przeciwnych argumentów prawnych i wskazując, że aktualnie Sąd Najwyższy ww. linię orzecniczą konsekwentnie realizuje, odmawiając przyjęcia do rozpoznania kolejnych skarg kasacyjnych, których przedmiotem jest analizowana kwestia prawna, ewentualnie oddalając skargi kasacyjne.

Sąd Apelacyjny podniósł, że regułą wyrażoną w art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej jest, że zbieg prawa do kilku świadczeń określonych w ustawie rodzi dla organu rentowego obowiązek wypłaty tylko jednego - wyższego - świadczenia. Uprawnionemu w każdym czasie przysługuje prawo wyboru. Jeśli nie złoży w tej kwestii oświadczenia, organ rentowy podejmuje wypłatę świadczenia wyższego, wobec czego Sąd Okręgowy prawidłowo odwołał się do obowiązujących przepisów prawa.

Zdaniem Sądu drugiej instancji Sąd Okręgowy prawidłowo również rozważył, że w sprawie nie ma zastosowania art. 96 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, stanowiący że odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową. W kontekście niezastosowania art. 54 ustawy z 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2021 r., poz. 1656), zdaniem Sądu Apelacyjnego, ocena Sądu pierwszej instancji była prawidłowa.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniósł E. S. Skarżący zaskarżył wyrok w całości, wniósł o jego uchylenie i zmianę w całości przez uwzględnienie apelacji i wypłatę świadczenia z emerytury powszechnej bez zawieszenia jej wypłaty oraz bez zawieszania prawa do pobierania renty inwalidzkiej i uznanie, że pobrane świadczenie nie jest świadczeniem nienależnym oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz skarżącego kosztów postępowania sądowego za obie instancje. Ewentualnie skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu z uwzględnieniem kosztów postępowania kasacyjnego wywołanego niniejszą skargą. Nadto skarżący wniósł o zasądzenie od pozwanego

na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa, według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 96 ust. 1 pkt 1 tej ustawy w związku z art. 7 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin, art. 7 tej ustawy w zw. z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w zw. z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 2 Konstytucji RP, oraz art. 84 ust. 1, 2, 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 138 ust. 1, 2, 4 ustawy emerytalnej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie zagadnienia prawnego sprowadzającego się do przedstawienia następujących pytań:

1. czy przesłanka z art. 96 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej dotyczy prawa do pobierania w zbiegu dwóch świadczeń, w którym jednym z tych świadczeń jest renta wojskowa, czy też renta wojskowa nie mieści się w zakresie w/w przepisu?

2. czy art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej jest przepisem, który powoduje, że nie zachodzi podstawa do pobierania dwóch świadczeń jednocześnie, gdy jednym z tych świadczeń jest renta wojskowa?

3. czy art. 84 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 138 ust. 1, 2, 4 ustawy emerytalnej znajduje zastosowanie w przypadku, gdy ubezpieczony pobiera świadczenie nie będąc indywidualnie pouczonym przez organ, że powinien wybrać jedno z dwóch świadczeń, gdy pozostaje w przekonaniu, że należne są mu oba świadczenia czy też nie ma zastosowania w takim przypadku.

Pełnomocnik skarżącego jednocześnie wskazał, że w jego ocenie na w/w pytania należy udzielić następujących odpowiedzi:

1. w przypadku, gdy ubezpieczony pobiera rentę wojskową aktualizuje się wyjątek z art. 96 ust. 1 ustawy emerytalnej;

2. przepis art. 95 ust. 1 i 2 nie stanowią podstawy do odmowy pobierania przez uprawnionego dwóch świadczeń jednocześnie, gdy jednym z nich jest renta wojskowa;

3. art. 84 ust. 1, 2, 3 ustawy systemowej oraz art. 138 ust. 1, 2, 4 ustawy emerytalnej nie stanowią podstawy do zwrotu świadczenia w wypadku, gdy ubezpieczony nie był indywidulanie pouczony w odniesieniu do jego konkretnej sytuacji, świadczenia nie może pobierać nadto, gdy pozostaje w przekonaniu, że oba świadczenia są mu należne.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej (art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Dalej skarżący podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, powstałych na tle wyroku Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 oraz uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21, które są zasadniczo sprzeczne i prowadzą do różnego zastosowania art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Nadto ustawą z 15 maja 2022 r. o zmianie ustawy zaopatrzeniowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2022 r., poz. 1115) dodano art. 15aa, który pozwala żołnierzowi zawodowemu pozostającemu w służbie po 1 stycznia 1999 r. na łączne pobieranie emerytury wojskowej z cywilną, co z kolei obligowało Sąd Apelacyjny do oceny naruszenia konstytucyjnych zasad niedyskryminacji w związku z nowym stanem prawnym.

Skarżący złożył również pismo procesowe stanowiące uzupełnienie skargi kasacyjnej w zakresie jej podstaw prawnych i dodatkowo zarzucił naruszenie art. 48 ust. 1, 2, 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania dodatkowo podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne tj. potrzeba udzielenia odpowiedzi na pytanie czy art. 48 ust. 1, 2, 3 ustawy o zaopatrzeniu

emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin znajduje zastosowanie w przypadku, gdy ubezpieczony pobiera świadczenie nie będąc indywidualnie pouczonym przez organ, że powinien wybrać jedno z dwóch świadczeń, gdy pozostaje w przekonaniu, że należne są mu oba świadczenia czy też nie ma zastosowania w takim przypadku, w tym gdy jedno z tych świadczeń to renta wojskowa. Pełnomocnik skarżącego wskazał, że na w/w pytania należy odpowiedzieć, że art. 48 ust. 1, 2, 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych nie stanowi podstawy do zwrotu świadczenia w wypadku, gdy ubezpieczony nie był indywidualnie pouczony w odniesieniu do jego konkretnej sytuacji, że danego świadczenia nie może pobierać, nadto, gdy pozostaje w przekonaniu, że oba świadczenia są mu należne, zaś jedno ze świadczeń to renta wojskowa.

Dalej skarżący podniósł, że skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna, bowiem nie można odwołującemu się przypisać złej wiary, gdyż oba rodzaje świadczeń pobierał będąc przekonany, że są mu należne.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, ewentualnie w przypadku przyjęcia przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia jej do rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, że zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymagania formalne skargi kasacyjnej, powinna ona zawierać wniosek o przyjęcie jej do

rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba merytorycznego rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Jeśli chodzi o zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., jest to zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny (przesłanki) przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie powstało, oraz przedstawieniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Wywód skarżącego powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymagania konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy

wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) oraz pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Natomiast zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego określenia, które wskazane jako budzące wątpliwości interpretacyjne przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07).

W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Nie istnieje jednak potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności

uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

W pierwszym rzędzie należy zwrócić uwagę na błąd konstrukcyjny wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w przedmiotowej sprawie, w którym pełnomocnik skarżącego nie wyodrębnił prawidłowo podstaw przedsądu, bowiem w jednej treści ujął równocześnie różne podstawy wstępnego badania skargi w ramach tzw. „przedsądu”. Konstruując zagadnienie prawne stwierdził, że istnieje potrzeba prawidłowej wykładni przepisów prawa powołując się na odmienne orzeczenia Sądu Najwyższego. Tymczasem istotne zagadnienie prawne i potrzeba wykładni przepisów, to dwie odrębne podstawy przedsądu, które ustawodawca wyraźnie rozróżnił (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Nie chodzi też o zwykłą wykładnię prawa, której można wymagać od jurysty, gdyż nawet potrzeba wykładni przepisów, jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. jest ściśle uwarunkowana poważnymi wątpliwościami w wykładni przepisów lub rozbieżnością w orzecznictwie sądów. Natomiast istotne zagadnienie prawne, czyli podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., funkcjonalnie różni się od wykładni przepisów.

Przechodząc do meritum wskazać należy, że niezależnie od tego, że we wcześniejszym orzecznictwie sądowym art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej nie był wykładany w sposób jednolity, co doprowadziło do rozbieżności w orzecznictwie, to jednak rozbieżność ta została usunięta w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r. (III UZP 7/21, LEX nr 3274620), w której wyrażono pogląd prawny, zgodnie z którym ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez ubezpieczonego {art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2021 r., poz. 291 ze zm. w związku z art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2020 r., poz. 586 ze zm.))}.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej uchwały między innymi zgodził się ze stanowiskiem wyrażanym we wcześniejszych orzeczeniach, że przyjęcie założenia, zgodnie z którym dyferencjacja uprawnień żołnierzy w zakresie prawa do wypłaty świadczeń emerytalnych w zbiegu jest związana wyłącznie z datą powołania ich do służby wojskowej (przed i po 1 stycznia 1999 r.) i stanowi jej konsekwencję, oznaczałoby ich nierówne traktowanie. Inaczej jednak ten problem musi być postrzegany, gdyby założyć, a założenie takie jest w pełni uprawnione, że nie chodzi w nim o samą datę powołania do służby jako determinantę różnych uprawnień w przypadku zbiegu prawa do świadczeń emerytalnych, lecz o to, że te dwie grupy żołnierzy były objęte w okresie odbywania służby różnymi systemami emerytalnymi, co data powołania ich do służby jedynie ilustruje. Okoliczność ta, polegająca na wprowadzeniu od 1 stycznia 1999 r. systemu „zdefiniowanej składki” w miejsce systemu „zdefiniowanego świadczenia” i związane z tym istotne różnice w zakresie unormowania sposobu opłacania składek na powszechne ubezpieczenie społeczne przez żołnierzy powołanych do służby do 1 stycznia 1999 r., jak i po tym dniu, nie może pozostać bez znaczenia dla ustalania zakresu podmiotów, którym przysługuje równe traktowanie. Może ona bowiem zostać uznana za istotną cechę różniącą te podmioty. Taką cechą może być też zróżnicowanie ze względu na zachowaną w stosunku do jednej tylko grupy żołnierzy możliwość zwiększenia emerytury wojskowej przez doliczenie do wysługi emerytalnej „stażu cywilnego”. Wówczas sytuacja prawna tych żołnierzy mogłaby być oceniana jako podobna do żołnierzy powołanych do służby po 1 stycznia 1999 r. Podobieństwo obu tych grup polegałoby natomiast wyłącznie na tym, że jedni i drudzy są żołnierzami zawodowymi, ale posiadającymi różne uprawnienia w zakresie sposobu obliczania ich emerytur. Niezależnie jednak od tego, które z tych założeń zostałoby przyjęte, da się je z całą pewnością obronić jako dozwolone naruszenie zasady równości przy uwzględnieniu „testu” wynikającego z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego.

Po pierwsze, celem oraz treścią wprowadzonego przez ustawodawcę zróżnicowania jest „wpasowanie” żołnierzy pozbawionych prawa do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia „stażu cywilnego” w nowy system ubezpieczeń społecznych bazujący na zdefiniowanej składce, który w dużym

stopniu oznacza realizację zasady wzajemności składki i prawa do świadczenia oraz abstrahuje od solidarnościowego charakteru świadczeń z zabezpieczenia społecznego. Po drugie, moment wprowadzenia omawianej dyferencjacji wskazuje na związanie jej z przyjętym w ustawie emerytalnej procesem stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień emerytalnych na rzecz jednolitego, powszechnego systemu. Proces ten jest zaś w pełni akceptowany zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie prawa ubezpieczeń społecznych (por. m.in. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 22 czerwca 1999 r., K. 5/99, OTK ZU 1999 Nr 5, poz. 100, z 4 stycznia 2000 r., K. 18/99, OTK ZU 2000 Nr 1, poz. 1 oraz K. 1/00, OTK 2000 Nr 6, poz. 185 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 16 czerwca 2011 r., III UK 217/10, LEX nr 950438 i z 26 kwietnia 2016 r., I UK 151/15, LEX nr 2050671). Wprawdzie ów proces stopniowego wygaszania „starych” uprawnień emerytalnych w ustawie emerytalnej został oparty przede wszystkim na wieku (a konkretnie dacie urodzenia) świadczeniobiorców, jednakże łatwo założyć jego adekwatność także w odniesieniu do daty powołania do służby decydującej o zakresie regulacji zaopatrzeniowych, zwłaszcza że drugim z czynników powodujących eliminację dotychczasowego („starego”) systemu emerytalnego jest określona w ustawie data graniczna przypadająca na 31 grudnia 2008 r. (por. art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej). Po trzecie, wspomniana dyferencjacja ma charakter proporcjonalny, gdyż bilansuje ją regulacja zawarta w art. 18i ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. Po czwarte, trudne do pogodzenia z zasadami sprawiedliwości społecznej byłoby postawienie jednych żołnierzy powołanych do służby przed 2 stycznia 1999 r. w sytuacji lepszej (a przez to nierównej) od takich samych żołnierzy, którym wzrost emerytury wojskowej z tytułu uwzględnienia samych okresów służby pozwalałby na uzyskanie tego świadczenia w wysokości tylko nieznacznie niższej niż 75% podstawy wymiaru.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni aprobuje ten kierunek wykładni art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej przyjęty w omówionej uchwale powiększonego składu z 15 grudnia 2021 r. Nie dostrzega też we wniosku skarżącego argumentów, które uzasadniałyby podjęcie kroków w kierunku jego zmiany. Sąd Najwyższy zauważa równocześnie, że Sąd drugiej instancji dokonał wykładni zgodnej z powołaną uchwałą.

Również w kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy podtrzymał zaprezentowaną w motywach ww. uchwały wykładnię (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 lipca 2022 r., III USK 502/21, LEX nr 3482066 i 21 czerwca 2023 r., III USK 235/22, LEX nr 3571903 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 13 kwietnia 2023 r., II USKP 214/21, LEX nr 3578807 oraz 12 lipca 2023 r., II USKP 18/22, LEX nr 3580375).

Nie spełniają się również przesłanki podnoszone w uzupełnieniu skargi kasacyjnej bowiem to co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Jeżeli bowiem występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu. Taka konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania dyskwalifikuje jego zasadność już na samym wstępie (zob. postanowienie SN z 24 czerwca 2021 r., III CSK 77/21).

Skarżący nie wykazał także występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. w odniesieniu do zastosowania w sprawie art. 84 ust. 2 ustawy systemowej, który zawiera legalną definicję nienależnie pobranego świadczenia, z której wynika m.in., że organ rentowy może skutecznie żądać zwrotu wypłaconego świadczenia jeżeli ubezpieczony został pouczony o braku prawa do jego pobierania, co skutkuje uznaniem, że miał świadomość nienależności świadczenia. Nie chodzi przy tym o takiej treści pouczenie, które będzie zindywidualizowane w tym znaczeniu, że będzie odnosić się precyzyjnie do każdej potencjalnie mogącej zaistnieć sytuacji, która może dotyczyć ubezpieczonego, co nie jest możliwe i celowe. Pouczenie musi mieć charakter uniwersalny, a więc treść zrozumiałą dla odbiorcy i odzwierciedlającą przepisy stanowiące podstawę uznania świadczenia za nienależne.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby przyjęcia jego skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpoznania, dlatego też, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z zasadami słuszności i stosownie do art. 102 k.p.c., mając na uwadze wiek odwołującego się i jego sytuację majątkową.

[a.ł.]